

TIDSKRIFT
i
Sjöväsendet.

23:e Årgången

Häfte N:r 5, 1860

Carlskrona

101

GRANSKNING AF MOTSATTA ÅSIGTERS ÖFVERDRIFTER
ANGÅENDE NUTIDENS SJÖKRIGSFÖRHÅLLANDEN *).

"**M**an behöfver känna sin tid för att i den kunna verka" — äro ord utaf Geijer, hvilka för närvarande, äfven hvad sjövapnet angår, synas vara ett lystringsrop af högsta vikt. Det är dock icke så lätt att känna tiden, aldraminst nu, icke ens uti någon enda dess riktning, och särskildt ej i dess maritima stråfvan — åtminstone att så känna den, att man utan tvekan förmår skilja guldets ifrån slagget, agnarna ifrån hvetet. Hvar och en som vill se, måste dock se, att tiden gåser uti en vidt omfattande utvecklingsprocess, och att krigsguddinnan deruti har tillegnat sig en märkligt framstående rôle, ty liksom trollsländan under Julisolen tyckes hon nu lefva endast för befruktning, födslovända och triumf. Hennes nyfödda idéer öfvervinna alla hinder, ikläda sig verklighet, och skifta i färgor och mängd som bilderna uti ett kaleidoskop; och hennes lössläppta fantasi svingar sig till mål, ej sällan långt framom det sunda förnuftets beräkningar. Yrkesmannens svårighet är nu, ej så mycket att uppteckna och följa alla dessa tidens barn, som ej mer, att rätt uppskatta dem, att ej uppdrifva dem till falska värden eller nedsätta dem till underpris, att ej blindt tro och ej heller blindt förkasta. Emellan kameleontens benägenhet att svälja hvarje surrande fluga som honom nalkas — och strutsens visdom att blunda för hvad han önskar att icke se —

*) Anförande af Föredraganden för 1:sta Vetenskaps-klassen i Kongl. Örlogsmanna-Sällskapet, Högtidsdagen den 18 November 1860.

emellan dessa båda ytterligheter ligga många likartade loc-
kelser till skelva omdömen och falska begrepp, vid bedö-
mandet af nutidens uppfinningar och yrkade förändringar uti
sjökrigs-yrket. Ofta framstörta de nya idéerna med en hän-
förande öfverdrift, och framkalla ett härskri *emot* allt gammalt
och *för* allt nytt; hvaremot å andra sidan, en genstråfvig
misstro, hopplös och betryckt öfver tidens riktning, söker för
sig och sitt bohag ett vanmäktigt skydd uti att ensidigt för-
neka hvarje minsta gnista af den nytända sanningen. Men
härvidlag såsom uti den yttre naturen, äro de olika elemen-
ternas strid ett vilkor för den goda skördens utveckling. Man
bör icke heller för strängt bedöma den varma öfverdrift, hvars
flamma nåres af en kärlek som uti yrkets framgång ser lif-
vets högsta önskningsmål: — ej misstya en oböjlig tanke-
gång, då densamma är grundad på känslor och begrepp,
hvilka ifrån barndomen blifvit sammanväfda med allt hvad
ädlast och nyttigast hjertat kunnat omfatta. När dylika den
menschliga karakterens skönhetsfläckar vidröras, då om någon-
sin, bör fördragsamheten vara en pligt. Iakttagande detta,
utan att derföre skygga för sanningen, är det nu min afsigt,
att till skärskådning upptaga några af dagens, enligt mitt för-
menande, falska satsar rörande sjövapnet och dess framtida
förhållanden.

Man föregifver å ena sidan, så i tal som skrift, och ej
sällan under form af ofelbara axiomer:

*Att vid första blifvande sjökrig, skall ångkraften un-
däntränga både segel och tackling, hvarsföre segelmanöver,
äfsensom sjömanskap i allmänhet, blifva kunskaper utan
nytta; och örlogsmannen behöfver endast vara maskinist
och artillerist, samt så mycket navigator att han kan sätta
kurs ifrån land till land.*

*Att de män som blifvit uppfostrade på segelfartyg icke
äro vuxna befälsplats på snabbgående ångfartyg; ej mer
än en vanlig kusk att blifva lokomotiv-förare.*

*Att exercise-expeditioner på segelfartyg äro en för-
spild tid och gagnlös kostnad.*

*Att förrän vi få krig är det ej värdat att tänka på
att få en flotta uti ett tidsenligt skick.*

Å andra sidan framhåller man helt olika åsigtter. Der
heter det:

*Att ångfartyget ännu ej har i strid pröfvat sitt bräck-
liga maskineri, och derföre ännu ej kan sägas hafva åstad-
kommit så utomordentliga förändringar, att fartyg utan
ångkraft ej mer äro stridsfartyg.*

*Att segelskepp ännu äro kraftiga slagfartyg; att de
med tillhjälp af goda ångbåtar ännu kunna gå ut och slåss,
och blockera fiendtlig kust; att de alltid blifva använd-
bara att såsom blockskepp försvara våra hamnar, och att
transportera trupper.*

*Att pantsarklädda fartyg äro en utförbar idé; och
så kallade ångbräckor (steam-rams) ett projektmakeri utan
allvarlig mening.*

Dessa och likartade yttranden, mer eller mindre begrän-
sade, sakna hvarken anhängare eller lifliga försvarare. Utan
att nu vilja förneka dem allt värde, eller att bestrida, det
möjligen hvar och en af dem eger någon skynt af sanning,
tillåter jag mig dock emot dem alla, icke allenast uttala starka
tvifvelsmål, utan äfven bestämdt påstå, att såsom praktiskt
tillämpliga äro de oantagliga; att såsom grundvalar, alltför
lösa att bygga på; samt att de hvar för sig äro i strid med
krigshistorien och senare årens erfarenhet.

Att tänka sig möjligheten att ett större beväradt krigs-
ångfartyg skulle kunna lemna hemma både segel och rår,
innebär först och främst ett förbiseende af det afmastade
skeppets oförmåga att balancera sig sjelf; dess arbete och
vända uti sjöhäfnings och storm. Vidare måste det förutsät-
tas, att maskinen icke kan skadas, och att kolförrådet ej kan
blifva olifräckligt. Men om äfven resans korthet skulle kun-

na rättfärdiga en dylik förutsättning, återstår dock alltid hvad örlogsmannen måste hafva i åtanka, särdeles under krigstid, nemligen att med minsta möjliga utrymme kunna göra hastiga och säkra manövrar. Huru snabbgående nutidens krigsfartyg än äro, genom den starka maskinkraft de ega, äro de dock under gång ensamt för ånga, och i följd af deras stora längd, i manöver-förmåga ända till vådlighet långsamma och svårhänderliga. Först med tillhjälp af vind och segel blifva de i händerna af skicklig manövrer, den fullkomliga krigsmaskin de nu verkligen äro. Den engelska skuffregatten *Imperieuse* låg bi med maskinen i gång en mörk Novembernatt i *Östersjön* år 1855, då det blåste en hård ostlig snöstorm. Hon hade alla seglen beslagna för att spara folket i den kalla väderleken. Sjön var så svår och krabb, att oakadt full maskin blef använd, kunde fregatten icke bringas öfver stag, hvarföre en för-de-vinds vändning måste göras. Men den 220 fot långa fregatten tog en rundelig tid till en dylik manöver, samt rullade så våldsamt styrbord och babord, och åntrades af sjöarna, att hon, såsom det yttrades ombord, var nära att af sjön blifva uppäten. Enligt dess chefs, Kapten *Watson*, yttrande hade han icke för sitt lif velat låta sin vackra fregatt ånyo göra en dylik manöver. När han samma natt återigen måste vända, och nu låg för babords halsar, satte han refvade försegel, brassade så rårna såsom vanligt vid en för-de-vind-vändning, och ifrån att med maskinen gå framåt, backade han hastigt sin högergångade skruf, samtidigt med att lägga rodröt ett par spakar om styrbord, hvarigenom akterskeppet bringades babord hän upp emot vinden och förskeppet föll så mycket fortare undan för seglen — och när vinden kom akter in sattes maskinen framåt igen och segelföringen rättades derefter. Sålunda gjorde han, med tillhjälp af skruf och segel gemensamt, en maktlig och säker manöver på mindre än halva tiden af hvad som hade varit möjligt att göra med skrufven ensamt. Vid många andra tillfällen kan en skicklig manövrer med tillhjälp af segel göra

manövrar med ett skuffartyg, hvilka utan segel icke äro möjliga. Amiral *Paris* har uti sitt värderika föredrag om ångfartygs-manövrer, redogjort för flera vackra rörelser med segel och skruf gemensamt; såsom att med backadt stormårssegel och skrufven gående framåt, ligga på stället och vända — huru ett skruvskepp med seglen och skrufven verkande emot hvarandra kan oakadt frisk vind hållas orörligt på samma ställe och ändock lystra till rodröt — huru det medelst tillhjälp af ånga och segel kan med god fart och säker styrning gå akter-öfver igenom de trångaste farvatten m. m. Med dylika fakta för ögonen är det ju ett fåfängt tal att säga, det segel på nutidens krigsskepp ej mer blifva nödvändiga, eller att örlogsmannen behöfver hvarken vara segelmanövrer eller sjöman.

Närmare sanningen är det då, att genom skuffar, tygens tillkomst hafva såväl sjömanskap som manöverskicklighet snarare erhållit ett ökad än ett minskadt värde; och just iföljd häraf, äfvensom af andra skäl, är och förblifver ett *seglande fartyg* — vare sig med eller utan inboende ångkraft — det bästa skolskeppet för såväl befäl som manskap. Hvad särskildt befälet beträffar, äro skälen här för flere, neml. att ombord på det seglande fartyget är den vakthafvande officern så helt och hållet beroende af väder och vind, att han nödgas alltjemt hafva uppmärksamheten vaken, ögon och öron öppna, samt omdömet skärpt för att om möjligt undgå att öfverraskas af något oförutsedt. Hvarje rörelse som med ett seglande fartyg skall utföras, och ännu mer, alla de tillfällighetshändelser som med segel och rundhult förekomma, erfordra en snabbhet i uppfattning, tankegång och handling helt olika det sysslolöshetens qualm som trycker den vakthafvande officern på ett maskingående fartyg. Endast på segelfartyget väckes den slags själsspänning och tillit till egen kraft och mandom, som emottagandet af byar, pressning ur lågervall, och hård segelföring under mörka och stormiga nätter så ofta erfordra. Öfningen på segelfartyg är så mycket mer,

den bästa daning för krigare, som tjensten der ombord har det allvar, att eget och hundrade människors lif ofta bero på den vakthafvande officers ögonblickliga rådighet. Men för att exercise på segelfartyg skall kunna frambringa denna karakters- och yrkes-bildning, måste man också *segla* — i ordets *vackraste* bemärkelse segla; d. v. s. att på möjligaste korta tid göra långa och svåra resor; ty att med små segel ligga veckor och månader på anbefalld latitud, det är — med afdrag af det goda medvetandet af att lyda ordres — en döfödd tid som frambringar mer afsmak och slöhet än nytta. Emedlertid är det en villfarelse, att förneka det seglande fartyget dess värde såsom *exercise-fartyg*, eller att påstå, det den som med kunskap och drift kan uppfylla en officers alla pligter på ett segelfartyg, icke skulle ega skicklighet nog att emottaga befälet på ett ångfartyg, hvilket, officern nästan omedvetet, framdrives af en under däck förborgad maskinkraft. Tviflar någon härpå, måste han vara i okunnighet om hvad sjömanskap är; äfvensom han måste hafva förbisett de många hundrade exempel erfarenheten derom har vitsordat. Af vår egen lilla marin tillåter jag mig anförä ångfartyget *Thors* befälhafvare åren 1846—48, samt *Gestles* år 1854. Djerfvere och bättre hafva väl aldrig svenska ångfartyg varit förda, ehuru det var första gången deras befälhafvare tjenstgjorde på ångfartyg — men de voro *sjömän!*

Kunna vi blott bibringa våra officerare tillräcklig öfning på segelfartyg, nog få vi då befälhafvare som veta att uppfylla en krigares alla skyldigheter på hvad slags sjökrigsmaskiner tiden än må frambringa. Svårare blifver det att åstadkomma de medel som erfordras för att erhålla den tidsenliga materielen. Vägen till detta mål är ej lätt att finna; men visst är det, att sämsta beräkningen är att vänta på nästa krig, — att lefva på den tro, "*att förrän vi få krig, är det ej värdt att tänka på att få vår flotta uti ett tidsenligt skick*" — hvilket, med förlof, är en dåraktig förväntan, lika säkert sviken som försöket att mjölka en krokodil! Historien visar oss nogsam

hvad en på krig oförutsedd flotta har för frukter att skörda. Under kriget vägrar tiden hvarje genomgripande reform — efter kriget äro de utblottade financerna lika oblidkeliga. Det är icke alltid Sveriges Konung sjelf kan bestämma sin förberedelse-tid att fullborda krigsrustningarna, såsom förhållandet var vid 1788 års krig, — icke heller är det alltid subsidier kunna påräknas. Men detta oakadt, huru var då svenska flottan sedan nämnde krig väl var slutadt? Jo, så snart freden blef afgjord, upplades fartygen, kopparförhåningarna afrefvos, varfpersonalen reducerades, och det blef sämre, ej bättre, än förhållandena voro under de föregående fredsåren. Man måste läsa den tidens bref och rapporter ifrån utevarande fartygs-chefer, för att få en sannolikhet om, hvad vår flotta har att förvänta af ett penningeödande krig. De härjande sjukdomar och många brister som förlamade svenska flottan under krigs-åren 1788—89—90, härledde sig ensamt af otillräckliga penningeanslag. Dessa motgångar borde väl åtminstone efter kriget hafva varit en tydlig fingervisning på följderna af en bristfällig materiel och dålig utrustning. Dock är det icke att betvifla, det den tidens erfarne män långt förut visste hvad som erfordrades för ett fartyg eller en flotta — men hvarest taga brödet i öknen? Efterföljande skrivelser kunna gifva ett begrepp om tillståndet närmaste tiden efter 1790 års krig. Major *von Platen* (sedermera Exellensen Grefve von Platen) chef på fregatten *Euridice*, skref nedanstående ord uti ett bref dateradt *Livorno* den 6 November 1793. Brevet var till dåvarande Öfversten, sedermera Amiralon Baron *Palmqvist*:

"Som min sista rapport skrefs under quarantainen, så kunde jag ej tala annat än väl om besättningens tillstånd; men detta har varit vida annorlunda. En man dog af skjörbjug förr än jag kom till Carthagena; på detta ställe fick jag ett det infamaste vatten, icke allenast salt utan äfven fullt af mask. Detta gjorde besättningen så svag och oskicklig, att jag knappt kunde få rum för de sjuka. Klen och ut-

"skott har den alltid varit, och de några dagars ondt väder
 "och köld vi hade vid vår hitkomst fälde dem alldelos så, att
 "ehuru jag ännu ingen död hade vid hitkomsten, dogo dock
 "fyra man under quarantainen, hvilka jag i all tyshet och
 "nattetid smög i sjön. Jag tog det parti att gifva dem färskt
 "hvar dag, hvilket tillika med stryk för dem som emot all för-
 "maning gingo bara upp på däck, ändtligen har gjort att mor-
 "taliteten afstannat; men en stor del äro skröpliga konva-
 "lisenter. Skjörbjug har visat sig nog mycket, men man bör
 "besinna att fregattens batteri aldrig är torrt så länge ref-
 "ven äro inne. Jag har äfven en formlig kurkammare för
 "några och tjuga elaka bensador som hittills icke kunnat öf-
 "vervinnas; och en sådan besättning ger man en fregatt på
 "en medelhafsresa! Usla äro sjelfva kropparna, och icke hel-
 "ler hafva de något att skyla sin nakenhet med. Som Herr
 "Baron m. m. hefalt proviantering till Januari månads slut, så
 "förmodar jag att Herr Baron torde hafva någon plan för att
 "ännu göra ett försök till hemresa; men jag måste bekänna,
 "att jag håller den för mig, med denna besättning, för ögör-
 "lig. Pojkarna äro svaga och gubbarna krassliga, och då de-
 "ras kojrum kanske ej på fjorton dagar blifva torra, utan gla-
 "cerade med is, så är det naturligt att snart större delen
 "skulle bli oduglig. Detta har jag i korthet bordt detaillera.
 "Min tackling är så medtagen, att jag måste upphandla myc-
 "ket tågvirke. Detta är frukten af att skicka ut folk med
 "gammalt gods. En förstång och en stormårstrå har jag bräckt."
 "Samma år rapporterar Kapten *Ullner*, chef på kutterbriggen
Dragon till ankars på *Downs* redd den 24 Augusti: "Augusti
 "den 14, om morgonen, observerade jag förstången haf-
 "va 2:ne svåra bräckor. Den 15 sprang focke-borg-stag.
 "Den 18 om morgonen kl. 3 observerade jag förtoppen un-
 "der sjelfva vantståndet, vid briggens svåra öfverhalningar,
 "ansenligen gifva sig, och viste sig derjemte en röta på styr-
 "bords-sidan, hvarifrån små träspilror åto ut sig emellan tåg-
 "verket, hvarför jag låt genast berga mina försögel. Ytterli-

"gare kl. 6 sprang mitt fock-stag, hvilket, sedan jag fått upp
 "en fyrlöpare-gina, jag låt splitsa så godt som väderleken
 "det kunde medgifva. Likaledes vid samma tid befunnos mi-
 "na båda borgvant på stortoppen vara afsprungna, samt styr-
 "bords bomdirk m. m."

Så utrustade voro en fregatt och en liten brigg, 3:ne
 år efter det stora sjökriget år 1790, — och detta för en
 expedition till Medelhafvet! Man kan häraf bedöma hur un-
 derbålltet var af den hemmavarande flottan. Upplysande är
 det äfven, att oaktadt kriget hade kostat svenska flottan 17
 linieskepp och fregatter, kunde man under de närmaste fem-
 ton åren efter freden icke åstadkomma eller påbörja mer än
 en skeppsbyggnad nemligen *Gustaf IV Adolf (nu Försigtig-
 heten)* som kölsträcktes 1798: — ej heller någon fregatt
 förrän 1802 neml. fregatten *Chapman*.

Detta bör kunna vara tillfyllest för att visa, att det är
 utaf *freden*, icke utaf kriget, som man kan och bör påräkna
 den näring som är vilkoret för en marins duglighet och tids-
 enliga utveckling. Det är dock icke nog med att inse den-
 na sanning, hvilken i sig sjelf synes vara så klar, att några
 historiska bevis ej borde vara behöfliga. Bekymmersammare
 är det att kunna finna, huru freden skall förmås att utaf sin
 industri och sitt välstånd gifva hvad som erfordras för att till-
 fredsställa en flottas alla behofver. För en liten stat som
 Sverige, med en ringa penninge-stock, ser det för framtiden
 mörkt ut, att i enlighet med det traditionella anseendet, kun-
 na vidmakthålla en flotta som motsvarar tidens fordringar.
 Tanken härpå är icke mycket inbjudande. Detta får dock
 icke vara något skäl att undanskjuta den, utom tvärtom, är
 det just nu, då ställningen är brydsam, af högsta vigt att red-
 bart se sanningen stint i ögonen, och ej som en bankrutte-
 rad köpman, skygga för ett ärligt bokslut, *af fruktan att se
 affärernas sanna ståndpunkt!*

Hela frågan synes bero på, om sednare årens många
 kostsamma och svårtillverkade krigsuppfinningar äro af den

oafvisliga vigt, att hvarje stat som gör anspråk på att med väpnad styrka uppträda på hafvet, ovilkorligen måste tillägna sig dem? Eller med ännu tydligare ord: har artilleriets fullkommande, dess ökade träffsäkerhet och förmåga att *skjuta bomber m. m.* — samt framförallt, har ångkraftens allmänna tillämpning, jemte den för större hastighet ändamålsenligare fartygs-konstruktionen — hafva dessa den sednare tidens upptäckter eller förbättringar tillvägabragt en så genomgripande förändring uti sjökrigsföringen, att den flotta som byggdes för 20 år sedan eller längre tillbaka, enligt den tidens fordringar, numera måste anses såsom varande *icke* stridbar?

Genom att upptaga denna fråga till besvarande, är man inne på den sidans område, der det heter enligt hvad förut är nämnt: *att ångfartyget ännu ej har i strid pröfvadt sitt bräckliga maskineri, och därför ännu ej kan sägas hafva åstadkommit så utomordentliga förändringar, att fartyg utan ångkraft ej mer äro stridsfartyg — att segelskepp ännu äro kraftiga slagfartyg; att de med tillhjälp af goda ångbåtar ännu kunna gå ut och slås, och blockera fiendtlig kust; att de alltid blifva användbara att såsom blockskepp försvara våra hamnar och att transportera trupper — samt, att pantsarklädda fartyg äro en utförbar idé; och så kallade ångbräckor (steam-rams) ett projektmakeri utan allvarlig mening.*

Utan tvekan tillåter jag mig inför *Kongl. Örlogsmannasällskapet* uttala mina åsikter härvidlag — de må nu vara riktiga eller ej — dock fullt förvissad, att icke någon skall deraf anse sig berättigad, att antaga någon annan åsigt, än begäret att frambålla sanningen. Efter hvad jag kunnat inhemta äro hittills brukliga segelfartyg utan ångkraft — såsom slagfartyg betraktade — *numera icke användbara!* De väsendtligaste skälen härför äro 2:ne, neml. *att ångkraften har redan blifvit så allmänligt tillämpad, att man icke mer kan påräkna att möta en fiende med fartyg som ej hafva ångkraft utan endast segla* — samt vidare, *att segelfartyg i strid*

med ångfartyg, icke ega någon sannolikhet att kunna uppfylla fäderneslandets fordringar.

Dessa satsar synas så afgjorda och otvetydiga, att man knappast kan tänka sig möjligheten, det någon med beråd mod skulle nu för tiden vilja blottställa egna segelfartyg för strid emot ångfartyg. Ångfartygens välkända, mångdubbla, ohestridliga öfverlägsenhet består deruti: att en fiende der ombord är oberoende af väder och vind, stiltje och ström, och därför alltid kan på beräknad tid infinna sig på utsatt ställe — att han alltid efter eget godfönnande kan undvika eller börja en strid, minska eller öka afstånden, alltefter som striden blifver för honom mer eller mindre gynsam — att han utan att sjelf behöfva hvila, kan med låtsade anfall gåcka och uttrötta sin motståndare, hvilken med *handkraft* måste utföra segelfartygets alla manövrar — att i farans stund kunna ångfartygen alltid påräkna hvarandras biträde, och tillika begagna hvarje yppat tillfälle att med förenade krafter till ett gemensamt anfall, angripa motståndarens svagaste punkter, — samt dertill, att deras besättningar måste få ett fast förtroende till öfverlägsenheten hos ett dylikt vapen; hvilket förtroende redan i sig sjelf är mer än halfva segern. De svårörliga och tunga segelskeppen ega deremot icke några egenskaper som äro jemförliga med dessa många fördelar, annat än alla deras motsatta brister, — hvarföre de icke heller kunna skära lagrar uti en så olika strid, der den gamla segel-taktiken är utan nytta, och der de snart skulle förvandlas till stora slagtarhus, inom hvilka endast pligtkänslan manade till strid, men hvarken möjligheten att segra eller ens hoppet att i olyckan erhålla ett rättvist bedömande. Man får icke heller förbise den bittra klagan och modlöshet, som ett dylikt nära nog försvarslost nederlag skulle framkalla öfver hela landet, och kanske slutligen — ej utan skäl — öfvergå till misstro emot styrelsens klokhed — en under krig den största olycka!

En föga bättre skörd hade man att förvänta, om man framför en fiendtlig kust planterade *segelskepp*, i åsigt att af-

stänga handeln. En engelsk Amiral har nyligen yttrat, att numera, sedan ångkraften med hvarje dag blifver allmänne- ligare införd i handelsmarinen, är det omöjlig att verkställa en fullständig blockad. Detta yttrande afsåg likväl, att blockad-eskadern skulle bestå af endast ångfartyg. Hvad slags blockad skulle då kunna uträttas med *segelskepp*? Visserligen något, men dock så litet, att det ej motsvarade den dryga utrustnings- och expeditions-kostnaden; ej heller upp- vägde den förödmjukelse och det bittra hån som alltid medfölja illa fyllda pligter. Följderna kunde dock blifva ännu allvar- sammare. En tilltagsen fiende med endast de hjälpkällor som kustfarten numera erbjuder, neml. små snabbgående ångfartyg, men för tillfället bestyckade med nutidens refflade artilleri, kunde dag som natt, förmåtet angripa ett i stiltje liggande segelskepp, hvaraf utgången vore svår att förutsäga. Det vissa är dock, att blockaden blef ofullständig, otillfredsstäl- lande, och på intet vis motvågande de kostnader den erfor- drade; samt att förlusten som äfventyrades vore stor, men krigsåran ringa.

Den är onekligen sorglig och förödmjukande denna gransk- ning af de utslocknade lifskrafterna hos en fordom aktnings- bjudande materiel, hvilkens kvarlevor nu äro, uti tidsenligt hänseende, att förlikna vid döda kroppar; men likasom vid mångt annat tillfälle, intresset för något högre öfvervinner obehaget att vidröra förgångelsen, likaså måste man äfven nu, för sanningens ernående, ej rygga tillbaka för det mot- bjudande arbetet. Ännu återstår det att efterse, huruvida ett vanligt segelskepp kan med fördel begagnas såsom blockskepp till försvar af egna hamnar. Äfven här synas svikna förhopp- ningar blifva en hård verklighet. Först måste det ihågkom- mas, att blockskeppet förtöjdt för och akter, är i ännu högre grad än det seglande skeppet, utsatt för de olägenheter som medfölja en bunden rörelse-förmåga. Blockskeppens belägen- het har derföre i detta hänseende, alltid varit den ofördelak- tigaste hvaruti skepp kunna begagnas, men den är det ännu

mer nu, iföljd af sednare årens nyuppfunna förstörelse-verk- tyg. Det finnes dock tillfällen och lägenheter, der behofvet af blockskepp är oafvislig; hvarföre de, alla svårigheter till trots, måste utläggas. En sådan lägenhet skulle man t. ex. kalla *Köpenhamn*; men att använda detta försvarsmedel på ställen såsom t. ex. *Stockholms* skärgård eller *Carlskrona* hamn, der naturen frikostigt har utlagt klippor och skär, på hvilka kanoner kunna uppställas, der tyckes det som det vore att gå öfver ån efter vatten, att förtöja blockskepp. Den fördel blockskeppet medför, neml. flertalet kanoner för kon- centrerad eld, uppväges af så många väsendtliga olägenheter, hvilka isynnerhet på sednare tider blifvit ökade genom den utvecklade förstörelse-förmåga som nutidens artilleri medelst använoande af brännbara ämnen tillvällat sig öfver alla slags *träfartyg*. Dessa olägenheter äro snart uppräknade, och böra ej förbises, enär de alla kunna undvikas, der tillfälle finnes att uppställa kanonerna på klippor, huru nakna dessa sednare än må vara. Då klippbatteriet ligger säkert, kan blockskeppet blifva skjutit i sank — det kan antändas, uppbrännas eller sprängas i luften af glödgade kulor och bomber — förtöj- ningar kunna blifva afskjutna, hvarigenom det svajar kano- nerna ifrån fienden — i dess förtöjda läge kan det blifva krossadt och sänkt af fiendens "steam-rams" — dess förtöj- nings-arbeten äro tidsödande och ej sällan svåra och olägliga — vid en hastig eld kommer det genom sina egna kanoner uti rullning, hvilket försvårar träffsäkerheten *) — ifrån dess sidor komma träsplinter som döda mer än fiendens kulor — och på dess täckta batterier är krutröken af några få fiendt- liga bomber tillräcklig att, åtminstone för några minuter, bortdrifva folket ifrån kanonerna. Alla dessa faror och olä- genheter undgås om kanonerna ställas på äfven det mest

*) Den som af brist på erfarenhet finner sig benägen för tvifvel, hänvisas till Krigs-Vetenskaps-Akademiens tidskrift för år 1854, pag. 559.

enkla, öppna landbatterier. Blifva kanonerna der färre, hafva de dock, när skjutande öfver bank, en så mycket vidsträcktare rymd att kunna beskjuta, äfvensom den fördelen, att de stå på en säker grund, som hvarken rör sig, kan sänkas, uppbrännas, sprängas i luften eller öfverseglas. Tillika måste det bemärkas, att då skeppsidan, såsom förut är nämndt, icke är något skydd emot fiendens kulor eller bomber, utan tvertom, ger farliga splinter, samt dertill lätt kan sättas i ljusan låga, så är kanonbetjeningen på den öppna klippan, men bakom en ler- eller jord-vall, äfven i dessa hänseenden lyckligare lottad. Numera är det också ett oeftergiftigt vilkor, sedan bombskjutningen blifvit allmän, att jernkläda de fartyg som skola begagnas till blockskepp; så vida de någonting till *fiendens skada* skola kunna uträtta. Att deremot förbise nutidens förändrade förhållanden, och hädanefter likasom tillförne, tilldela ett vanligt segelskepp rölen af blockskepp, utan att gifva dess nakna träsida och dess 5 eller 600 mans besättning något skydd emot fiendens eld, det vore att blindt förneka dagens sanningar, att illa bevaka allmänt väl, och i själva verkligheten ej annat, än en tillredelse af en gräslig *auto-da-fé* — der dock den oskyldige måste brinna för den skyldige.

Att åter vilja begagna stora örlogsskepp ej försedda med ångkraft, till trupptransport under krigstid; det utvisar icke heller någon god beräkning. Nu för tiden äro krigsoperationernas snabbhet en af de väsendligaste vilkoren för krigets lyckliga slut, hvaremot truppers långsamhet kunna frambringa oberäkneliga förluster. Trupptransporter måste följaktligen så anordnas, att trupperna punktligt inträffa på utsatt tid och ställe. Detta är dock icke möjligt att med någon visshet åstadkomma, om seglande fartyg begagnas. Väl kunna äfven de största skepp bogseras af ångbåtar; men långsamt går det, och ändock vilkorligt, enär det är beroende af ett handterligt väder, — hvarföre någon säkerhet icke heller dermed är att påräkna. Vi hafva deremot uti våra talrika, lätta,

snabb- och grund-gående privat-ångbåtar en både billig och en den mest lämpliga transport-flotta som kan erfordras för *Östersjön och våra egna kuster*. Dessa ångbåtar blifva under krigstid alltid tillgängliga; men att begagna dem, eller andra ångfartyg till att framläpa seglande truppskepp, detta vore — uppriktigt sagt — jemförligt med att köpa en ångmaskin för att pumpa upp vatten till ett sågverk.

Hvad som här har blifvit anfördt om segelskepp ej försedda med ångkraft, är visst icke något nytt, utan deremot redan allmänt känt — dock icke så allmänt, att det ej ännu, likasom för tjugo år tillbaka, då och då höres yttranden likartade med de förut nämnda neml. *att ångfartyget med sitt bräckliga maskineri ej har åstadkommit så atomordentliga förändringar, att segelskepp icke mer äro användbara slagfartyg m. m.*; och om dylika *tidräkningsfel* ej rättas, leda de till olyckor.

Hvad åter beträffar misstron emot den "bräckliga" ångmaskinen, så måste äfven den tillegnas några ord. Det är både sannt och icke sannt, att ångfartyget ännu ej blifvit pröfvadt i strid, ty något *sjöslag* med ångfartyg har visserligen icke egt rum; men uti skarpa enkla strider hafva de dock deltagit, och dervid visat en uthållighet som rättfärdigar deras anseende såsom en fulländad krigsmateriel. I vårt närmaste gränskop hafva vi haft ett talande exempel uti *Eckernförde-affären*, der 2:ne ångfartyg måste kläda skott ifrån landbatterier, hvilka ett par timmars tid riktade sin eld oafbrutet på ångbåtarna under det de, ehuru förgäfvets, försökte att utbogsra ett lineskepp och en fregatt. De blefvo visserligen ganska illa skadade, dock ej värre, än att de med maskinen i gång kunde draga sig undan ur striden. Denna affär var dessutom deruti lärorik, att den bevisar hvilken opålitlig hjälp bogserings-systemet innebär; särdeles när det är fråga om *större segelfartyg*. — Ett ännu märkligare exempel på ångfartygs strids-uthållighet, visade en fransk hjulhus-ångbåt, hvilken i förening med andra fartyg angrep och slutligen sprängde en stängselinje vid *Paraná*.

Under 3:ne timmars tid låg hon uppehållen framför stängslet, och hela tiden beskjuten ifrån strandbatterier bestyckade med 36- och 24 pund. kanoner. Hon fick 3:ne kulor uti maskinen, och icke mindre än 56 uti och närmast omkring det åt fienden visade hjulhuset, hvarigenom detta hjul och hjulhus bortsoptes, så att axeln hade endast några sammanvridna jernspilror att gå rund med. Icke destomindre, när stängslet slutligen blef kapadt, var hon icke allenast ibland de första som gick med sitt återstående hjul uppför floden, utan återvände förbi batterierna, hemtade ett litet segelfartyg med hvilket hon ånyo gick uppför floden och sålunda för tredje gången passerade samma batterier. — Vid *Obligado* gick ett engelskt hjulhus-ångfartyg, bogserande 3:ne små konvoy-fartyg, förbi ett strandbatteri bestyckadt med 5 st. 18-pund. kanoner. Gående emot strömmen kunde ångfartyget icke göra mer än 1 knops fart, och måste ändå gå batteriet så nära som på 500 alnars afstånd. Hvert enda skott ifrån batteriet träffade henne. Ångpannan var skyddad af kolsäckar hvilka omkring densamma hade blifvit lagda 10 lager djupt: en kula gick dock igenom 9 säckar men stannade uti den 10:de. — Under sednaste kriget i *Östersjön* försökte ett engelskt ångfartyg — detta dock en skruffregatt: *Amphion* — att gå igenom ett sund uppfyllt med grund och alla sjömärken borttagna. Hon nödgades derföre gå med mycket sakta fart samt måste äfven gå förbi ett ryskt batteri på ett afstånd af 2000 alnar. Oakadt de ryska artilleristerna så väl beräknade afståndet, att de slungade kula efter kula i fregattens skrof, lyckades det Kapten *Key*, — detta var chefens namn — att den sakta farten till trots, komma förbi batteriet; men icke nog dermed, ty när fregatten kom till andra ändan af sundet, befanns det vara der så klippuppfyllt, att hon måste vända och ånyo gå förbi fienden för att åter utkomma i öppna sjön, hvilket äfven lyckades, utan att maskineriet blef af någon kula skadadt. När det nu af erfarenheten har blifvit bestyrkt, att till och med hjulhus-ångbåtar, hvilkas maskinerier till en del ligga

öfver vattenytan, kunna uthärda striden; huru mycket mer berättigad är man icke då, ätt med full tillförsigt godkänna strids-uthålligheten hos skruffartyg, hvilkas maskineri ligger helt och hållet *under* vattenytan. Misstron emot ångfartygen synes således vara obefogad.

Ett lika ogrundadt misskännande af nutidens framåtskridande uti krigsmaterielens fullkomning, ådagalägges genom det — visserligen aftynande, men ännu hörbara tviflet emot pantsarklädda fartygs användbarhet. Så visst som artilleriet förmår att *skjuta* bomber med sprängladdning, brännbara ämnen och smält jern, lika visst skola pantsarklädda fartyg och "steam-rams" blifva framtidens krigsfartyg. Detta är en så naturlig följd det ena af det andra, som att man lyfter armen för att afböja ett tillämnadt slag. Det enda sätt som finnes att undgå förstörelsen af nutidens artilleri, är att göra skeppssidan så stark, att den blifver skottskyddad, om ej emot kulor, åtminstone för bomber. Detta har nu skett genom att pantsarkläda fartygen. Men då denna beklädning utgör en betydlig tyngd, har följden också blifvit, att två- och tre-däcksskepp sannolikt blifva en omöjlighet, — och detta har varit nog, för att man ifrån många håll, emot den nya idén har ropat: *korsfest!* Den engelska styrelsen, som i det längsta sträfvat emot krigsfartygens pantsarbeklädnad, hade dock en ännu viktigare anledning, att om möjligt qväfva den nyfödda kampen i dess linda. I samma mohn som krigsmaterielen fullkommas, i samma mohn blifver personalens öfverlägsenhet jemförelsevis mindre framstående; hvarföre också dessa, nära nog oförstörbara pantsarfartyg, förändra beskaffenheten af de fordringar hvilka hittills utgjort vilkoren för herraväldet på hafvet, och hvilka hafva grundlagt engelsmannens öfverlägsenhet på detta element. Denna förklaring på den engelska motviljan för jernklädda fartyg är så mycket mer antaglig, som enahanda förhållande visade sig innan såväl ångkraften som bombkanonerna kunde erhålla deras välförtjenta erkännande; ty äfven då utgick det skarpaste motståndet ifrån *England*, som gjorde

allt för att afvända uppmärksamheten ifrån dylika uppfinningar, men hviika deremot *Frankrike* så mycket ifrigare omfattade. De jernklädda fartygens stridsduglighet har visserligen icke blifvit på allvar pröfvad, annat än vid *Kinburn*, hvar-est de likväl motsvarade all förväntan, men hade endast 24-pund. kanoner till motståndare. Sedermera hafva dock tåtrika experimenter visat, — väl att plåtarna af artilleriet genomträngas, men dock så undantagsvis neml. endast på kort afstånd, och endast med de aldra kraftigaste kanoner, samt dertill, dessa kanoner noggrannt ställda vinkelrätt emot det pansarklädda fartyget; hvarföre en fartygs-sida, sålunda bepantsrad, i praktiskt hänseende tryggt kan anses för skottfri, men *i alla hänseenden bombfri*, hvilket är hufvudsaken. Vidare hafva alla de skäl som en mängd skeppsbyggmästare framdragit emot möjligheten för ett fartyg, nedtyngd af pantsarbeklädnad, att bära en kraftig bestyckning samtidigt med att kunna framdrivas till någon hastighet, eller att ens blifva ett drägligt sjöfartyg m. m. blifvit fullkomligt vederlagda, sedan nu den franska pantsarklädda 36-kanonfregatten *La Gloire*, med en fart af 11 knop klufvit Medelhafvets vågor, samt visat sig kunna bekämpa både stormar och sjö. Idéen har således redan uppträdt som en fullvuxen man, och kan icke mer bortvisas.

Lika fåfångt är det att vilja förneka så kallade "*steamrams*" en blifvande verklighet. De äro ej annat än en naturligt följd af omständigheter och förhållanden; lika naturlig som de pantsarklädda fartygens tillkomst. Ty likasom artilleriets utvecklade förstörelse-förmåga gjorde det till en nödvändighet att pantsarkläda skepps-sidan, likaså äro nu "*steamrams*" nödvändiga, för att kunna med framgång angripa de utaf artilleriet oförstörbara pantsarklädda fartygen. Hvad utförbarheten beträffar, så har erfarenheten äfven härvidlag mycket att säga. För ej så långesedan kom en ganska liten jernångbåt, endast af 400 tons drägtighet, uppför *Thamsen*, och körde rätt på lifvet på en svår amerikansk liniepaket af

4000 tons drägtighet. Den lilla ångbåten hade en sådan anslagskraft, att hon gick tvärt igenom sidan på det stora amerikanska skeppet, och stannade ej förrän vid dess storluckekarm. När ångbåten derpå gånast backade sig ut, var hon själf nästan icke alls skadad; men det stora skeppet sjönk på ögonblicket. — Ett annat exempel är det engelska linieskeppet *Talavera* — ett litet skepp af gamla sorten — hvilket seglade rätt tvärs emot sidan af en ny fransk 60-kanonsfregatt, mycket större än linieskeppet. Ehuru linieskeppet kom med endast 5 knops fart, blef dock icke allenast hela fregattens sida krossad, utan äfven flere af hennes däcksbalkar drifna tvärs ut igenom motsatta sidan. När verkan kan blifva sådan, af ett trubbigt trögseglande skepp, — hvad har man ej då rätt att förvänta, när ett lika stort men skarpt, jernklädt fartyg, konstrueradt för ett dylikt anfall, kommer löpande med 12 à 13 knops fart? Man talar om huru ångbräckan skulle af skakningen vid en sådan sammanstötning, förlora sina egna master, samt ikullstörta sitt eget maskineri; men man tyckes då hafva förgåtit de många *fullt* tacklade segelskepp — ångbräckan har naturligtvis *reducerad* tackling — som med 10 à 12 knops fart, och med rårna hissade i topp, seglat rätt på tvärhårda klippan, och ändock haft master och stänger i behåll. Äfven ångbåtar hafva haft likartade missöden, utan att skada maskineriet. Inom vår egen handelsmarin var det ju icke långesedan, som ångfartyget *Blekinge* kom med full fart på en tvärbrandt klippa vid *Landsort*, och icke en skruf lossnade uti maskineriet! Men hvad verkan skulle denna sammanstötning haft, om det 12,000 centner tunga och knifskarpa *Blekinge*, med 10 knops fart hade löpt rätt på veka lifvet af ett linieskepp? Nog må det vara förlåtligt om någon skulle betvifla linieskeppets välbefinnande efter en sådan stöt! Såsom ledning för omdömet härvidlag, och såsom bevis på skarpa jernfartygs genomträngningsförmåga, kan anföras det preussiska jernångfartyget *Nagler*, hvilket genom en felaktig manöver vid en tilläggning vid *Stockholms* skeppsbro,

kom med förstäfven rätt på kajen, och fastän farten ej var mer än högst 5 knop, körde hon 10 fot opp uti stensättningen och vältrade de stora tunga stenarna styrbord och babord om sig; men sjelf blef hon ej det ringaste skadad! — Vid den i år tillsatta engelska *Försvars-Kommittén* har det blifvit upplyst, att om ryska flottan, under det sednaste Östersjö-kriget, blifvit förtöjd såsom blockskepp der engelska flottan kunnat inkomma, hade meningen varit, att lyfta ut bogsprötorna på alla de engelska skeppen, samt att afsåga gallionerna och skäggen, och med full fart, utan att lossa ett skott, rusa ryska blockskeppen rätt på lifvet, för att sålunda, med minsta möjliga egen manspillan, sänka fienden hufvudstupa i djupet.

Idéen om "steam-rams" är således icke så splitter ny, ej heller omogen, utan tvärtom, en väl uttänkt plan, grundad på värtaliga erfarenhetsrön, samt, iföljd af nutidens sjökrigsförhållanden, både behöflig och utförbar. De stora marinerna hafva också redan byggt fartyg för detta ändamål, äfvensom de hafva tilegnat sig allt annat som vetenskap och industri kunnat frambringe till sjökrigsmaterielens fullkomnande. Hvad de små marinerna ämna göra, det veta de troligen icke sjelfva — och icke må man undra derpå. För *Sverige* är det dock gifvet, att så länge det har kringflutna kuster och en vidsträckt handel, samt för öfrigt gör anspråk på att räknas såsom en sjelfständig medlem i det europeiska statsförbundet — *måste det hafva örlogsfartyg!* Tvinga de stora kostnaderna att antalet fartyg bör inskränkas, äfven *betydligt* inskränkas, så låt så ske; men iakttagas måste, att de fartyg det eger, motsvara tidens fordringar, samt uti hållning och bemanning ingilva anseende och belåtenhet. Synas svårigheterna härvid blifva stora, är dock äfven målet stort, och ingen höfves det att stå med armarna i kors utan arbete. I alla tider hafva förenade krafter, jemte klokhet och nit, kunnat mycket uträtta; och vi få aldrig förgäta, att likasom vi hafva våra föregångare att tacka, mer än oss sjelfva, för det *goda* vi ega, likaså blifva våra efterkommande beroende af hvad vi nu göra eller icke göra. Det är alltså icke nog med, att vi endast söka afhjelpa stundens brister och behof, utan böra dagens pligter så skötas, att vid hvarje arbete som företages, blicken är riktad äfven åt framtiden, hvilken då, — vare sig i medgång eller motgång — aldrig skall förneka den högättade skaldens ord, att korset i den blåa flaggan är en bild af "årans guld på trohets grund."

TECKNINGAR UR SJÖKRIGSVÄSENDET.

4.

Anförande i Kongl. Örlogsmanna-Sällskapet.

Om vapenöfningar för Sveriges sjöfolk och kustboar.

För ett par år sedan upptecknades nedanstående tankar i detta ämne. En och annan kamrats gillande omdöme undanröjde likväl ej farhågan att derpå i det allmänna, då, skulle fåstas föga uppmärksamhet, såsom vanligen är händelsen med nyheter, hvilka något dristigt ingripa uti gamla förhållanden, hvarföre uppsatsen lades åsido i afväktan, som man säger, på bättre tider.

Ett plötsligt omslag i den hittills rådande allmänna mening i dylika ämnen synes nu vara för handen. Med lifvade känslor ser äfven örlogsmannen den nya brisen upp-springa från en ljusnande horisont. En hos oss för länge sedan djupt känd och ofta högt uttalad tanke, rörande vårt nationalförsvar, har nyligen vunnit tillämpning i utlandet, och kommer nu derifrån, likasom så många andra af våra utgående råämnen, tillbaka i utbildadt, förädladt skick*).

Det är ej första gången den kända "trögheten full af hetsigheter", bristande sjelfförtroende och företagsamhet, genom en sådan kretsgång af inhemska produkter, lemna det afundsvärda initiativet, eller försteget, åt främmande land!

Behofvet af försvarsverkets utveckling i stor skala, af krigsvapnens allmännare bruk och derföre nödige vapenöfningar, börjar åter uppfattas af allmänandan. Inom sjelfva tidningspressen, som under en lång fredstid, för sin dock inflytelserika del, föga vårdat denna stora angelägenhet, vill

*) Bland flere tid efter annan i tryck framställda tankar i detta ämne, instämmer jag i allt hufvudsakligt med dem som förekomma uti en insänd uppsats i Götheborg Haudels- och Sjöfarts-Tidning, i Oktober 1859, under rubrik: "Huru kan Sverige bevara sin sjelfständighet."

saken åter komma, så att säga, till heders; och redan äro, till en början, flere af landets stadsbefolkningar i verk med att bilda s. k. skarpskytte- och vapenöfningsföreningar, åsyftande en slutlig allmän personalorganisation af landets alla vapenföre män, för dess inre försvar.

Under sådana, mera lofvande, förhållanden, och i den säkra förhoppning att denna vackra rörelse *må blifva lika grundligt genomförd och framför allt fortgående*, som lifaktigt börjad, kan det vara skäl att åter upptaga ifrågavarande förslag till vapenöfningar äfven för landets sjöfolk och kustboar, och hvilket jag derföre nu ber att få öfverlemnna till Kongl. Örlogsmanna-Sällskapets pröfning.

Om vapenöfningssskolor för Sveriges sjöfolk och kustboar.

Uti ett anförande i Ridderskapets och Adels plenum den 28 Januari 1857*), försöktes af mig, i sammanhang med åtskilliga betraktelser öfver nutidens sjökrigsväsende såväl utomlands som i Sverige, en vederläggning af de två hufvudskäl hvilka merändels framhållas som hinder för en starkare utveckling af vårt sjöförsvar i form af örlogsflotta, nämligen: i första rummet: *bristande förmåga att bekosta*, och i det andra: *saknad tillgång att bemanna*, en betydligare sådan flotta.

Mot det förre skälet, de bristande finansiella krafterne, — ett ämne, hvarutinnan jag för öfrigt icke med tillförsigt ansåg mig kunna ingå, erindrades allenast om de, hos oss hittills oerhörda, summor som just vid denna riksdag föreslogos och äfven beviljades för en annan stor nationalangelägenhet, nämligen jernvägsanläggningarne i landet, — ett riksviktigt föremål, äfven för den del dessa jernvägar intaga i utbildandet af landets försvarssystem; och syntes mig detta redan tillräckligt ådagalägga, att när vilja och samdrägt råda,

*) Lataget i Bihang till Blekings-Posten den 20, 24 och 27 Februari 1857.

äfven Sverige icke saknar utvägar att bereda framgång åt stora, fosterländska föremål. Huru mycket mera, då fråga vore om landets yttre försvarsvapen! — detta vapen, som, om man än icke förmår tilltaga det i så stor skala *att det må kunna mäta sig med hvilken annan makts som helst*, — ett yrkande, det partisinet icke tvekar att framkasta såsom enda villkoret för att tänka sig tillvaron af en flotta, — likväl i sin mån och i förening med andra, samverkande startars, länge nog om ej ovilkorligen under alla förhållanden, kan afvända den förödmjukelse, och skydda landets inre lifsdelar för den andliga och materiela ödeläggelse, som måste blifva en följd af fiendens inträngande i landet; — helst om, såsom en nutidens framstående militärförfattare påstår: "det utan tvekan kan antagas såsom axiom, ej allenast *att det för Sveriges landförsvar är omöjligt att hindra den Ryska arméén att landstiga*", utan att "den Svenska arméén måste retirera till det inre af landet," och "sannolikt först efter att hafva öfverlemnadt åt fienden $\frac{2}{3}$ af landvidden, men kanske ej mera än hälften af befolkningen, — med någon påräknelig framgång förmår *börja* med fiendens tillbakadrivande*)."

Vid det andra föreburna skälet: *svårigheten att med sjöfolk bemanna* en större flotta, framhölles det fullkomligt obotänkta i ett sådant påstående, och visades, genom sammandrag af befintliga antalet sjöfolk tillhörande landets yttre och inre skeppsfart, af båtsmansstyrkan, matros- och skeppsgossecorpserne, marinregementet samt med tillägg af ett antaget *minimi*-antal af den *sjövanda kustbefolkningen*, eller den, som förnämligast hemtar sin näring på sjön, — att Sverige med visshet kan påräkna åtminstone 50,000 man mer eller mindre dugligt sjöfolk inom 18 och 45 års ålder, och såle-

*) Se: Studier öfver Svenska Skärgårdsflottans historia, krigssätt och användande vid Sveriges försvar, af en Infanteri-officer; 1855; *punkterna* 393, 410, 413, 464 m. fl.

Se, i sammanhang dermed: "Granskning" af desamma, 1856, bl. a. pag. 53—68.

des framför något annat land i Europa, kanske i världen, i förhållande till sin folkmängd, har största tillgång på den mest eftersökta och afundsvärda besättningsstam.

Med skäl kunde då vidare tilläggas, att om ett *sjöinskrifnings-system*, på ungefärligen samma grunder som *l'inscription maritime* i Frankrike, infördes i Sverige, med de jemkningar som lokala egenheter kunde påkalla, och om denna inrättning, i likhet med den franska, utfördes och hegnades i *full praktisk tillämpning*, och icke, såsom den s. k. sjöbeväringen hos oss, endast funnes i teorien och på papperet, utan lif och verklighet; — så skulle man väl äntligen upphöra att framhålla den fullkomligt grundlösa sats, att detta land, med en kuststräcka af öfver tvåhundra svenska mil, tagen i rak mätning, oberäknadt insjökusterne, saknar tillgång på sjöfolk att bemanna hvilket antal krigsfartyg, som med dess öfriga tillgångar nu eller framdeles må kunna åstadkommas.

På grund af dessa verkliga förhållanden, framställdes ett förslag till en dylik institution i vårt land.

Hufvudgrunderne i detta förslag voro följande:

Att, af kustbefolkningen, alla de män emellan 18 och 38 års ålder, som segla på ut- och inrikes orter, jemte alla andra, som mer eller mindre idka fiske och annat näringsfång på sjön, uteslutande må tillhöra *sjöinskrifningen*.

Att denna kustbefolkning indelas i 2:ne årsklasser, hvar af den första, yngre, emellan 18 och 28 år, tillhör det första uppbådet, och den andra, emellan 28 och 38 år, utgör det andra i ordningen, såsom reserv.

Att, vidare, detta manskap innefattas inom bestämda kretsar af kusterne, med sine tillhörande fördelningsbefälhafvare.

Att af sjöinskrifnings-manskapet, ur den yngre afdelningen, inkallas efter hand och behof, i stadgad ordning, ett visst antal till *tjenstgöring på K. M. skepp och fartyg*.

Att tiden för denna *tjenstgöring*, till en början må inskränkas till fyra månaders öfning ombord, dels å *öfningsfartyg* på reddan, och dels på *sjögående fartyg*, samt dessutom, om möjligt, någon kortare tid på kronans skeppsvarf.

Att nytt uppbåd af denna personal icke göres förr än dess ordning åstadkommer, sedan alla genomgått denna *sjö- och vapenöfningskurs*.

Att den äldre afdelningen eller reserven, endast under krig och utomordentliga tillfällen, kallas till *tjenstgöring*, och slutligen,

Att, efter noggrant urval, och begränsadt till ett visst antal, rum må beredas för dem af *sjöinskrifnings-manskapet*, som möjligen kunna önska kvarstada längre tid i kronans *tjenst*.

Det har varit nödigt att åter upptaga denna del af mitt anförande, såsom inledning till, och egande nära sammanhang med, det ämne, som utgör egentliga föremålet för denna uppsats.

”Ofvan anförda förslag innehåller, som man ser, ej allenast grunddragen till ett omfattande, temligen fullständigt system för organisering af svenska flottans bemanning. Den utvisar tillika, som jag tror, den enda naturliga och följdriktiga väg, att till en högst betydlig del af den mest intelligenta befolkningen *sprida kunskapen om krigsvapnens bruk*, och derjemte begreppet om ordning, krigstukt, snygghet och trefnad, hvilket allt, otvifvelaktigt må kunna antagas inom ej lång tids förlopp i hög grad *krigs-bildande* inverka på nationallynnet *).”

Jag hade hittills tänkt mig denna kustbefolkning, i antagen ordning, kallad att för en viss tid *infinna sig till vapenöfningar* i den bästa skola, man kan önska, nämligen den ombord å fullt utrustade krigsfartyg, under oafbruten, *verklig sjötjenstgöring*.

*) Ur samma anförande.

Då, imellertid, genom de intryck och föreställningssätt ett långvarigt fredslugn samkat, den allmänna andan i landet, så olika fordna tidens lifvade krigsmannaanda, vandt sig att alltför mycket förbise försvarsverkets angelägenheter, hänvändande sig snart sagt uteslutande åt stundens ekonomiska bestyr; och hvarje erinran om en ny tids nya fordringar i allt hvad till krigsväsendet hörer, sålunda dels icke kan rätt uppfattas, och dels alltid kommer olägligt och störande, och man helst ser att allt sådant, som dermed äger sammanhang, om möjligt uppskjutes till morgondagen, — detta isynnerhet så snart fråga uppstår om vårt, såsom man kunde frestas att tro, snart öfvergifna sjövapen; — under sådane genstrålviga förhållanden, kan knappast väntas framgång för en så genomgripande och kostsam reform, och återstår då, äfven för en upplyst och verksam styrelse ej annat, än att, för så vidt det ligger utom beroendet af betydligare, till redan gifna ändamål bestämda, statsanslag, *förbereda och samla materialier till något i framtiden utförbart, mera omfattande* ordnande af landets försvarskrafter.

Bland sådane förberodande åtgärder räknar jag, framför allt annat, befolkningens alltmera utsträckta *öfning i alla vapens bruk* på hvarje tänkbart sätt, som låter förena sig med möjligaste minsta omkostnader, utan alltför mycket intrång på dess hvardagliga förhållanden.

Allmänt erkännes den i svenska folkets skaplynnne framstående egenheten att inom jämförelsevis kort tid kunna meddelas en utmärkt krigsmannabildning. Detta folks okunnighet, på det stora hela, i vapens bruk, är imellertid också lika allmänt känd som af hvarje upplyst, fosterländskt sinnad man med djup oro och bekymmer betraktad. För att vinna det önskade målet, kunde då icke så kostsamma eller i öfrigt betungande mått och steg vara af nöden i detta land, som under i detta hänseende motsatt förhållande anorstädes.

Man har för längesedan inrättat skolor af alla slag i landet: universiteter, gymnasier, högre och lägre elementarskolor, folkskolor, bergsskolor, landbruksskolor och skogsinstitut, skolor för de sköna konsterna, industrien, slöjder och handverk, bildningscirklar, söndagsskolor m. fl., allt till det uppväxande släktets förkofran i kunskapsbildning. Men *vapenöfningsskolor*, för folket i allmänhet, finnes ingenstädes. Lyckligtvis tyckes man nu blifvit väckt till medvetande af denna brist; och om man ej med saken stadnar på halfva vägen, torde vi ännu hinna undgå faran och förebräelsen att denna väckelse kommit "*för sent*."

Såsom ofvanföre nämndes, hade jag med afseende på en allmännare utsträckning af vapenöfning för flottans bemanning, föreställt mig kustbefolkningen förbunden att *turvis inställa sig vid vapenöfningsskolorna* ombord, under de vanliga sjötågen, och vid flottans stationer.

Inseende likväl, af ofvan anförda skäl, osannolikheten att, ännu, vinna uppmärksamhet för, än mindre utförande af en dylik genomgripande reform, vill jag nu helt och hållet vända om frågan, och uppställa den sålunda:

Om det icke låter sig göra för lärjungarne att komma till skolan, så må man, när möjligt är, föra skolan till lärjungarne.

I och med antagandet af denna sats, som utgör hufvudgrunden för mitt nu ifrågavarande förslag, öppnar sig en helt ny utsigt för kustbefolkningens delaktighet, efter hand, af en någorlunda grundligt genomförd öfning i vapens bruk.

Det synes mig nemligen helt enkelt och naturligt, att flottans fartyg, i och med detsamma de segla och utgöra kringflytande skolor för egna besättningar, lägga till i hamnarna och inbjuda å platsen och i närheten boende ungdom, att, på något för tillfället ordnad sätt, och på vissa tider, samlas ombord och deltaga i vapenöfningarne.

Men innan jag framkastar några förslagspunkter, uttryckande min uppfattning om sakens praktiska utförande, måste

jag upptaga en fråga som står i lika nära samband med den redan befintliga organisationen af vår skeppsbemanningsförstärkning i krigstid, som med den här ofvan önskade tillökningen deraf, genom *sjöinskrifningen*, omfattande landets hela kustbefolkning.

Landet har lyckligtvis i en sednare tid blifvit försedt med flera, jag tror, i detta ögonblick åtta, navigationsskolor, der alla i handelsjöfartens tjänst utgående unge män, vinna sin theoretiska kunskapsbildning. Likasom det kan väcka förundran att sådana skolor icke redan från långt äldre tider tillbaka funnos, synes det anmärkningsvärdt, att, sedan de slutligen inrättades, någon undervisning och öfning i krigsvapens bruk, icke från början vid dem varit föreskrifven.

Ingenting torde imellertid vara mera påtagligen angeläget, och lämpligt, vid dessa skolor, än en kurs, obetydligt theoretisk, men i möjligaste måtto utförligt praktisk, i vapenläran, och i bruket af alla förekommande krigsvapen.

Denna personals bestämmelse vid inträffande krig är ju att intaga plats, hvar och en efter sin duglighet och förut innehafda ställning i handelsflottan, på våra örlogsfartyg, der kanoner och handvapen äro hufvudsak. Med en förutgången öfningskurs uti dessas handterande komma de mindre främmande ombord, och införlifvas så mycket hastigare med örlogsmannens tjänsteförhållanden. Detta som hufvudsakligt syftemål. Dessutom må tagas i betraktande de mångfaldiga tillfällena på sjömansbanan, då öfvad kunskap i vapenföring kan vara högst maktpåliggande, ofta lifräddande; — utan att nämna det sjelförtroende och den förädling af känsla och tänkesätt, som måste uppkomma af medvetandet att när som helst vara, på ett redan öfvadt och tillförlitligt sätt, användbar till fäderneslandets försvar.

Efter hvad jag här, i några hufvuddrag, haft äran anföra, vill jag försöka uppställa några bestämmande punkter i och för vapenöfningarne vid navigationsskolorne, äfvensom för dem på flottans fartyg i rikets yttre och insjöhamnar.

1:o. För navigations-skolorna. De fleste lärare och underlärare vid dessa äro redan ifrån början, och torde äfven framdeles blifva, officerare och underofficerare i flottan. Der detta ej är händelsen, och der biträde i alla fall erfordras, kommenderas särskild officer eller underofficer, för vapenöfningarne till skolan, vid den tid, emot slutet af navigationskursen, som skolläraren utsätter, och ordnas vapenöfningarne i det sammanhang med läsningen i skolan, som af skolläraren bestämmes, och under hans ledning och ansvar.

Nödigt antal af alla slags vapen utlemnas och medtagas från kronans förråd. Dessa återföras efter slutad kurs till stationen, eller öfverlemnas i förvar under stadsmyndigheternas ansvar.

Som kanonen är det förnämsta skjutvapnet ombord, och det för navigationsskolans lärjungar är lika angeläget att lära känna bruket af denna som af handvapnen, men de kronans fartyg som äro afsedda att efter hand besöka rikets hamnar för vapenöfningarne derstädes, icke i allmänhet kunna der qvardröja vid den årstid då navigationskursen, efter slutad sjöfart, tar sin början, och ej heller infinna sig der så tidigt på våren, att vapenöfningarne kunna medhinnas före navigationskursens avslutande och sjöfartens återinträde, blir det nödigt att vid dessa skolor uppföra, eller hyra, exercisbus, hvori äfven en kanon af åtminstone medelstorlek, med allt tillbehör kan inrymmas. Ty utan att äfven kunna sköta kanonen, är all vapenöfning ofullständig*).

Till den kanon som för det här afsedda ändamål utlemnas, måste ett visst, icke alltför sparsamt, antal skott, både lösa och skarpa, bestås, till att dermed högtidligen avsluta vapenöfningskursen. Ty utan krut och skarpskjutning, till måls, är all eldvapenöfning ett i flera afseenden fåfängt och miss-

*) Det torde i det allmänna behöfva upplysas derom att å K. i flottans fartyg öfning förekommer med alla slags vapen, således äfven med gevär. Så ofta lägenhet är, sker öfningarne i land såväl med landstigningskanon, som med gevär i förening med de enklare taktiska rörelserne uti mindre afdelningar.

lyckadt arbete, -- den omständigheten dervid ej den minsta, att vänja sinnet och örat vid blotta smällen i närheten af kanonen.

I flera af de städer, der navigationsskolor finnas, såsom vid flottans och artilleriets stationer, finnes ock redan vapenöfningskolor, hvaruti det ej lärer möta något hinder för navigationsskolans lärjungar att få taga del.

Utän att inlåta mig i flera underordnade delar, må här blott tilläggas, lämpligheten, efter min tanka, af utmärkelser på flerehanda sätt, till uppmuntran och belöning för framstående skicklighet i vapnens bruk, äfven inom dessa skolor.

I händelse kostnaden blefve mindre, för ett ringare antal lärjungar vid en del navigationsskolor, att, för en kort tid sjelfve förflytta sig till närmast belägna militära vapenöfningskola, kan detta sätt att vinna ändamålet endast sägas vara: så mycket bättre. Hvad som likväl dermed förlorades, vore den starka väckelse, och det intryck, sjelfva sakens närvaro måste utöfva i den ort der navigationsskolan är belägen.

2:o. För de ambulatoriske, flytande vapenöfningskolorne. Hvad nu desse beträffar, bestående af flottans fartyg under öfningsjötåg äfven för egen räkning, större eller mindre, likagodt, blott de föra kanoner och vapen ombord, (hvaribland *revolvern* ej att förglömma); så föreställer jag mig anordningarne dermed helt enkelt ungefärligen på följande sätt:

Att dessa fartyg i en viss ordning, efter hand på sommaren besöka fyra eller fem, om ej flere, af våra hamnar, både på hafssidan och uti insjöarne, och qvarstanna uti hvardera kanske omkring en månads tid, eller efter omständigheterne mer och mindre.

Att deras ankomst och ändamål i förtid kungöras, och ställets auktoriteter anmodas inbjuda och uppmana dem, som möjligen kunna begagna tillfället, att anteckna sig till dessa vapenöfningar.

Att befälhafvaren, i samråd med auktoriteterne, ordnar öfningarne, såväl ombord som i land, allt efter de olika tider som personer af olika lefnadsyrken kunna egna åt vapenöfningarne, antingen det må blifva vissa dagar i veckan, eller vissa timmar på serskilda dagar i veckan.

Och att, då krigslagarne ej kunna komma i fråga att tillämpas, för händelser af oordning, bristande uppmärksamhet m. m., en af platsens myndighetspersoner alltid må vara tillstådes och öfvertaga omsorgen att afböja allt sådant, som kunde frångåta saken dess lifvande och bildande inflytande, jemte dess i grunden allvarliga och fosterländska betydelse.

Carlskrona i Oktober 1860.

L.

HVAD ETT LINESKEPP KOSTAR.

Ett nutidens lineskepp af 4:sta klassen d. v. s. armeradt med 410 à 434 kanoner erfordrar enligt i Frankrike gjorda beräkningar:

Virke af alla slag för	550,000 francs.
Jern och koppar	250,000 „
Hampa	400,000 „
Tjåra, beck och talj	25,000 „
Segelduk	50,000 „
Ballast	55,000 „
Ankaren till kettingar	90,000 „
Vattencisterne och kärl	80,000 „
Kanoner och handvapen	410,000 „
Krut och projektiler	85,000 „
Diverse förråder	200,000 „
Öfrig utrustning	290,000 „
Ångmaskiner	4,000,000 „
Arbetslöner	345,000 „
	Summa 3,200,000 „

För hundra år sedan beräknades ett tredäcksskepp kosta omkring 4 million francs, hvilket då ansågs för en ofantlig summa; i vår tid kostar det dubbelt, utom ångmaskin.

Om sålunda ett lineskepp kostar 3 millioner, bör en fregatt om 50 à 60 kanoner beräknas till ungefärligen 1,800,000, en korvett om 26 à 30 dito till 1,400,000, ett ångfartyg med 10 dito till 700,000; således skulle en flotta af 80 skepp, 50 fregatter, 30 korvetter och 60 mindre fartyg, uppgå till en summa af minst 440 millioner francs, och med tillhörande transportfartyg 520 millioner.

Engelska flottan i sitt närvarande skick kostar landet icke mindre än 800 millioner, men detta är ringa, i jämförelse med det hvartill en flotta af järnklädda fartyg skulle uppgå, då det kan antagas att *ett* 100-kanons-skepp af detta slag, säkerligen kostar 7 millioner francs.

Innan man likväl antager för godt det påståendet, att järnklädda fartyg göra nutidens lineskepp oanvändbara, måste man hafva öfvertygande bevis derpå, icke blott dömma af den verkan några få jerneylindrar, med 4 a 5 minuters uppehåll afskjutna från en kanonbåt (såsom vid de engelska försöken), gjort mot ett stycke väl bepannsrad skeppssida, utan efter hvad ett koncentreradt lag af svåra kanonar kan uträtta, då det aflossas från ett lineskepps batteri. Ett exempel derpå hade man, då engelska lineskeppet "Queen Charlotte" beskjöt Algiers fästningsmurar, hvarvid stora stenblock rubbades och ramlade, så att hela bastioner inom en ganska kort tid förvandlades till grushögar.

Då man under försök med en 80-pund. kanon med lätthet genomträngt $4\frac{1}{2}$ tums pantsarbeklädnad, böra utan tvifvel ännu svårare projectiler kunna gå igenom 6 tums tjock plåt. För detta ändamål såges en Mr Lynall Thomas hafva konstruerat en kanon, som väger 6 tons (48 skepp.) och laddas med 26 skålp. krut, och som slungar en projectil af $17\frac{1}{4}$ skålp. tyngd, till ett afstånd af nära 5 engelska mil.

Det synes påtagligt, att skepp, klädda med så tjocka plåtar allt de kunna motstå, om icke de svåraste, åtminstone nu allmänt brukliga tunga projectiler, likväl måste blifva mindre handterliga, ega mindre förmåga att bära en tung bestyckning, och derjemte kosta betydligt mera än träfartyg, allt detta oaktadt lärer ett väl riktadt skott vara tillräckligt att förstöra hela skeppet.

(Moniteur de la flotte).

